

Ks. prof. dr hab. Tadeusz Borutka
Dyscyplina Nauki Socjologiczne
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Recenzja pracy doktorskiej

ks. mgra lic. Waldemara Prondzińskiego

ŚRODKI SPOŁECZNEGO PRZEKAZU DIECEZJI PELPLIŃSKIEJ JAKO NARZĘDZIE EWANGELIZACJI. STUDIUM Z EDUKACJI MEDIALNEJ

w dyscyplinie: nauki teologiczne

przygotowanej pod kierunkiem Promotora **ks. prof. dr hab. Janusza Szulista**, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2023. Liczba stron: 318; streszczenie, aneks.

Podstawą napisania recenzji jest uchwała Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z dnia 17 lutego 2023 r. przesłana na piśmie przez Kierownika Dyscypliny Nauki Teologiczne, ks. dra hab. Zbigniewa Zaremskiego, prof. UMK.

Przedłożona do oceny dysertacja jest pracą badawczą podejmującą problematykę środków społecznego przekazu diecezji pelplińskiej jako narzędzia ewangelizacji. Zajęcie się problemem środków społecznego przekazu w tym aspekcie zasługuje dziś na szczególne uznanie i uwagę, tym bardziej że problematyka ta w takiej formie, w jakiej podejmuje ją Autor dysertacji, we współczesnych badaniach nie pojawia się zbyt często. Temat recenzowanej rozprawy doktorskiej wskazuje na środki społecznego przekazu jako ważne i potrzebne narzędzie ewangelizacyjne we współczesnym świecie.

Obecnie wzrasta znaczenie środków komunikacji społecznej, zwanych mass mediami, które „zdolne są osiągnąć i poruszyć nie tylko jednostki, lecz także całe zbiorowości i całą społeczność ludzką” (DSP 78). Świat środków społecznego przekazu jest, jak pisał Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris missio*, „pierwszym «areopagiem» współczesnym”, ponieważ „środki społecznego przekazu osiągnęły takie znaczenie, że dla wielu są głównym narzędziem informacyjnym i formacyjnym, przewodnikiem i natchnieniem w zachowaniach indywidualnych, rodzinnych, społecznych” (nr 37).

Rola, jaką te środki spełniają w dziele nowej ewangelizacji, jest bardzo ważna. Paweł VI w adhortacji apostolskiej *Evangelii nuntiandi* stwierdził, iż ewangelizacja polega na nie-

sieniu Dobrej Nowiny wszystkim kręgom rodzaju ludzkiego, aby „przenikając je swoją mocą od wewnątrz, tworzyła z nich nową ludzkość” (EN 18). W sensie szerokim oznacza ona całą działalność Kościoła, stanowiącą kontynuację misji Chrystusa. W tę misję włączają się środki społecznego przekazu, które ułatwiają spotkanie wiary z kulturą. Niosą one szczególną pomoc Kościołowi w dziedzinie katechizacji, dlatego Kościół dostrzega w nich tzw. „współczesną ambonę”, poprzez którą przemawia do współczesnych ludzi.

Korzystanie z środków społecznego przekazu w dziele nowej ewangelizacji należy do ważnych zadań współczesnego Kościoła. A zatem niedostrzeżenie ich znaczenia w dziele ewangelizacji byłoby grzechem zaniedbania ze strony Kościoła. Szkoda, że nie wszędzie są one wystarczająco doceniane w programach duszpasterskich. Kościół, chcąc skutecznie ewangelizować, musi po nie sięgać odważnie. Nie chodzi tylko o zwielokrotnienie przepowiadania, ale o włączenie orędzia ewangelicznego w nową kulturę, stworzoną przez środki przekazu.

Z wielką radością przystąpiłem do czytania rozprawy doktorskiej autorstwa ks. Waldemara Prondzińskiego, z której – kartka po kartce – dowiadywałem się o bogactwie środków społecznego przekazu znajdujących swe miejsce w diecezji pelplińskiej. Zawsze byłem pod wrażeniem bogactwa religijnego i kulturowego tej ziemi, była ona dla mnie skarbnicą kultury i sztuki wielu pokoleń, na czele z ks. prof. Januszem Pasierbem, jej prawdziwym twórcą i piewcą, ale ilość wspomnianych środków społecznego przekazu ogromnie mnie zaskoczyła. Dzięki Autorowi doktoratu i jego promotorowi ks. prof. Januszowi Szulistowi mogłem sobie wyobrazić imponujący wkład tych środków w dzieło nowej ewangelizacji na Pomorzu.

Na podstawie lektury rozprawy dowiedziałem się, że w diecezji pelplińskiej działa jedno radio, 20 stron internetowych oraz kilka pism. Ponadto w diecezji aż 66 parafii na 290 ma swoje czasopisma. Jedna z nich prowadzi węzeł radiowy, transmisję telewizyjną prowadzi 14 parafii, natomiast stronę internetową posiada aż 230 parafii. Nadto 170 parafii prowadzi strony na Facebooku, z transmisji na YouTube korzysta 49 parafii. Tylko 2 parafie korzystają z Twittera.

Gratuluje więc zarówno Autorowi, jak i Promotorowi podjęcia tego tematu i jego pięknego opracowania. Mogę przypuszczać, że jego opracowanie wcale nie należało do łatwych, gdyż wymagało uwzględnienia większości, żeby nie powiedzieć wszystkich, mediów katolickich. Przy tym poszukiwania te należało prowadzić niemal do ostatniej chwili, śledząc nie tylko ich rozwój, ale także działalność. Ponadto należało zapoznać się z wieloma dokumentami Kościoła i opracowaniami naukowymi zajmującymi się środkami społecznego przekazu, uporządkować ich treści, zespolić je w jeden systematyczny wykład.

Intencją Autora recenzowanej rozprawy było udzielenie odpowiedzi na następujące pytania. Jakie jest znaczenie współczesnych mediów w Kościele? Jakie wartości są kluczowe w procesie społecznego komunikowania myśli? W jaki sposób na poszczególnych szczeblach diecezji pelplińskiej jest realizowana misja ewangelizacyjna przy ich użyciu? Jaka jest wreszcie skala ich wykorzystania w tej diecezji?

Aby odpowiedzieć na wspomniane wyżej pytania badawcze, dokonano analizy danych pozyskanych w wyniku przeprowadzonych badań własnych, jak również krytycznej analizy materiałów źródłowych: dokumentów Kościoła, licznych publikacji naukowych, informacji zawartych na stronach internetowych diecezji pelplińskiej oraz poszczególnych dekanatów i parafii.

Przedstawienie powyższego zagadnienia wymagało uwzględnienia w rozprawie części teoretycznej i praktycznej. Na część teoretyczną składa się pierwszy rozdział zatytułowany: *Podstawy teologiczno-moralne ewangelizacji*. Tworzą go cztery paragrafy: *Spoleczna komunikacja w Ewangelii; Kościół jako wspólnota; Zasady doktrynalne ewangelizacji przez media; Wymiar aksjologiczny mediów*. Tak sformułowane tytuły paragrafów, a zarazem problematyzowanie obszernego teoretycznego obszaru, doskonale oddają sens jego głównego tytułu.

Drugi rozdział stanowi kontynuację myśli pierwszego i nosi tytuł: *Centralne formy społecznego przekazu ewangelizacji diecezji pelplińskiej*. W tym dziale znajdują się omówienia Katolickiej Rozgłośni Diecezji Pelplińskiej, diecezjalne strony internetowe, których jest aż dwadzieścia, oraz pisma diecezjalne, których jest aż osiem. Z uznaniem chciałem się odnieść do Wydawnictwa „Bernardinum”, które słynie w Polsce z fachowości edytorskiej. Wiele razy słyszę, zwłaszcza w naszym środowisku krakowskim, same pochwały pod jego adresem. Wszystkie omówione w tym rozdziale zagadnienia przedstawione zostały poprawnie i bardzo interesująco. Rozdział ten stanowi niewątpliwie naukowe spojrzenie na całość środków społecznego przekazu działających we wspomnianej diecezji. Ujęcie to budzi należny szacunek i podziw dla diecezji, dla zarządzających nią i jej wiernych.

Trzeci rozdział nosi tytuł: *Środki społecznego przekazu wykorzystywane w parafiach diecezji pelplińskiej w ramach ewangelizacji*. Znajdujemy w nim bardzo interesujący opis aktywności mediów w poszczególnych dekanatach, a jest ich aż trzydzieści. Materiał w nim zaprezentowany jest bardzo ciekawy i został opisany w sposób właściwy. Podziwiam umiejętność Autora co do doboru najważniejszych zagadnień i przedstawiania ich w sposób bardzo zwięzły i naukowo poprawny.

Dobrze się stało, że Autor zastosował w części pierwszej (teoretycznej) metodę analizy treści i syntezy. Część ta opiera się na pogłębionej analizie dostępnych materiałów, takich jak

badania naukowe, książki, artykuły, które pozwolą na dokładne zrozumienie znaczenia mediów w nowej ewangelizacji. Metody użyte w tej części pracy to przede wszystkim technika analizy porównawczej, analiza dokumentów oraz analiza historyczno-porównawcza. Natomiast część praktyczna skupia się na badaniach empirycznych, a dokładniej na ankiecie, której narzędziem jest kwestionariusz. Na potrzeby rozprawy doktorskiej zostało przeprowadzone badanie własne na przełomie lat 2020/21 obejmujące diecezję, a więc jej dekanaty i parafie. Nie bardzo rozumiem pojawiającą się na stronie 253 informację, że w 2022 r. ankieta ta została zaktualizowana i autoryzowana przez dziekanów. Nie została także w dysertacji – w mojej opinii – w sposób wystarczający opisana, a także nie opisano badanych osób i instytucji. Szkoda, że jej kwestionariusz nie został zamieszczony na końcu dysertacji. Badania ankietowe pozwoliły na zebranie informacji dotyczących mediów działających na różnych szczeblach diecezji. Skorzystano także z opisów poszczególnych redakcji omawianych mediów, w tym także internetowych.

Biorąc pod uwagę całość przedstawionego materiału, należy stwierdzić, że Autor recenzowanej rozprawy – poza drobnym, wskazanym w poprzednim akapicie tej recenzji niedopatrzeniem – podjął się niełatwych, nowatorskich i niezwykle rzetelnych badań nad realizacją funkcji ewangelizacyjnej współczesnych środków przekazu. Materiał ten jest wartościowy przede wszystkim dla diecezji, gdyż stanowi swoiste kompendium zagadnień dotyczących istniejących i działających mediów. Stanowi on także ważny wykaz tych mediów i rzetelny opis działalności ewangelizacyjnej.

Strona formalna pracy

Rozprawa doktorska składa się ze wstępu, wykazu skrótów, spisu treści, trzech rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz aneksu. Całość pracy liczy 318 stron. Bibliografia (całość na s. 8–44) podzielona jest na kilka części i podział ten może budzić pewne zastrzeżenia. Odnosi się do poszczególnych części rozprawy, a powinien stanowić wykaz całej literatury wykorzystanej w rozprawie. Robi wrażenie, jakby praca nie była wystarczająco spójna. Co więcej bibliografia wskazuje, że Autor dokonał rzetelnego studium przedmiotu w warstwie źródłowej i literatury opracowań. Mimo wszystko brakuje mi w źródłach umieszczenia *Pisma Świętego*, z którego przecież korzystano przede wszystkim w pierwszym rozdziale. Zastrzeżenia budzi wykaz dokumentów papieskiego nauczania, jest zbyt chaotyczny i nie uwzględnia doktrynalnej rangi dokumentów. Zauważam też niepełny opis bibliograficzny dokumentów

papieskich. Szkoda, że Autor nie zastosował podziału numeracji oddzielnie dla wstępu i każdego z rozdziałów. Ostatni przypis ma nr 1280. Numeracja ta nie ułatwia lektury rozprawy.

W treści wstępu zawarte zostały: uzasadnienie i aktualność tematu pracy, podstawy metodologii własnych badań, kluczowe pojęcia i struktura pracy. Szkoda, że Autor nie przedstawił ogólnej informacji o badaniach przeprowadzonych na użytek rozprawy. Strukturę recenzowanej rozprawy należy uznać za logicznie uzasadnioną i stwierdzić, że pod względem formalnym niczego jej nie brakuje.

Całość rozprawy, o czym już wspomiano, składa się z trzech rozdziałów, które zostały dobrze zaprojektowane i stanowią logiczną całość. Rozprawę zamyka zakończenie zawierające szczegółowe podsumowanie wyników badań oraz wypływających z nich spostrzeżeń i wniosków. Zabrakło mi w nim omówienia perspektywy badawczej poruszanego zagadnienia. Na końcu rozprawy zostały umieszczone dwa aneksy, które dla mnie nie przedstawiają żadnej wartości i są niezrozumiałe.

Merytoryczna ocena pracy

Struktura rozprawy jest jak najbardziej do przyjęcia, podobnie jak analiza merytoryczna i empiryczna. Jedyna uwaga dotyczy języka, który czasami mógłby być bardziej dopracowany. Kilkakrotnie zawodzi szyk wyrazów w zdaniu. Zdarzają się też wydłużające i tak obszerną dysertację powtórzenia. Czasami, co zdarza się w wielu pracach tego typu, występują literówki. Wszystko to jednak nie przekreśla poznawczej i merytorycznej wartości nowatorsko wykonanego projektu Doktoranta.

Wnioski

Zmierzając do konkluzji, należy raz jeszcze podkreślić, że podjęta w rozprawie problematyka dotycząca środków społecznego przekazu w diecezji pelplińskiej i ich funkcji religijnej jest ze wszech miar wartościowa i niezwykle ważna z perspektywy nowej ewangelizacji. Ważność i znaczenie podjętej w dysertacji problematyki należy widzieć z uwagi na jej charakter społeczny, duszpasterski i pedagogiczny. Na uwagę zasługuje bardzo dobra znajomość literatury przedmiotu.

Mimo zauważonych braków i potknięć, które zdarzają się początkującym adeptom nauki, należy podkreślić, że Doktorant, realizując swój samodzielny projekt badawczy, wykazał się umiejętnością analizy i interpretacji zebranych danych empirycznych i pochodzących z

badań jakościowych. Wnioski wyrażone w zakończeniu, jak również podsumowujące poszczególne rozdziały i podrozdziały są tego dowodem, a ich słuszność nie budzi wątpliwości.

Recenzowana rozprawa ma swoją wartość naukową i niekwestionowane znaczenie pedagogiczne, społeczne, kulturowe i pastoralne, co jest niewątpliwą zasługą znanego ze swej wnikliwości ks. prof. dra hab. Janusza Szulista. Dlatego też w tym miejscu pragnę pogratulować twórczego zaangażowania w powstanie i realizację tego jakże ważnego i potrzebnego projektu nie tylko jego Autorowi, ale i Promotorowi. Wszak uzyskane wyniki są pozytywnością łamią pewne stereotypy dotyczące współczesnych środków przekazu będących w służbie nowej ewangelizacji i ich funkcji religijnej, a zaprezentowana rozprawa otwiera nową perspektywę badawczą.

Konkluzja finalna

Przyjmując odniesienie do ogólnych kryteriów oceny rozprawy doktorskiej, można stwierdzić, że Autor podjął oryginalne i cenne zagadnienie badawcze, opanował wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauki teologiczne i umiejętność samodzielnego prowadzenia dysertacji. Biorąc pod uwagę walory poznawcze i naukowe recenzowanej rozprawy, stwierdzam, że rozprawa doktorska ks. magistra licencjata Waldemara Prondzińskiego pt.: ***ŚRODKI SPOŁECZNEGO PRZEKAZU DIECEZJI PELPLIŃSKIEJ JAKO NARZĘDZIE EWANGELIZACJI. STUDIUM Z EDUKACJI MEDIALNEJ*** spełnia warunki określone w artykule 13.1 Ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (Dz.U.2003 nr 65 poz.595 z późn. zmianami).

W związku z powyższym wnoszę do Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu o dopuszczenie ks. mgra lic. Waldemara Prondzińskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Waldemar Prondziński

Kraków, 6 marca 2023 r.